

Θεόδουλος Καλλίνικος Άρχων Πρωτοψάλτης της Εκκλησίας (1904-2004)

/ [Γενικά](#)

Από τις πιο εξέχουσες φυσιογνωμίες της Κύπρου η προσωπικότητα και το έργο του Θεόδουλου Καλλίνικου δεσπόζουν όλον τον 20ο αιώνα τόσο στο χώρο της Βυζαντινής Μουσικής όσο και του δημοτικού τραγουδιού της Μεγαλονήσου.

Γεννήθηκε στην πανέμορφη κωμόπολη Λευκόνικο Μεσαορίας (σήμερα είναι κατεχόμενο) στις 5 Μαΐου 1904.

Αποφοίτησε από το εννεατάξιο σχολείο του χωριού του. Προικισμένος με ωραία φωνή και πηγαίο ταλέντο στη μουσική, μαθητής ακόμα έψαλλε κοντά στους ιεροψάλτες της γενέτειράς του ενώ ένοιωσε την ανάγκη να μελετήσει συστηματικά τη Βυζαντινή Μουσική.

Παρά τις οικονομικές δυσκολίες που αντιμετώπιζε η οικογένειά του κατάφερε να φοιτήσει στη Σχολή Βυζαντινής Μουσικής του αείμνηστου μεγάλου Μουσικολόγου Στυλιανού Χουρμούζιου την περίοδο 1919-1924.

Τον επόμενο χρόνο διορίστηκε ιεροψάλτης στο χωριό Πραστεϊό της Μεσαορίας. Τις ικανότητές του αναγνώρισε πολύ γρήγορα ο τότε Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Κύριλλος ο Τρίτος, ο οποίος τον διόρισε Πρωτοψάλτη στον Ιερό Ναό του Αγίου Σάββα στη Λευκωσία.

Ξετυλίγοντας το νήμα των αναμνήσεών του σε μία από τις πολλές συνεντεύξεις που ο Άρχων Πρωτοψάλτης της Κύπρου έδωσε στη γράφουσα και που μεταδόθηκαν από το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου, με απλότητα, ευγένεια και παρρησία μας διηγήθηκε ότι ακολουθώντας τις προτροπές του δασκάλου του Στυλιανού Χουρμούζιου και θέλοντας να γνωρίσει παράλληλα τον κρυμμένο θησαυρό της Δημοτικής Μουσικής της Μεγαλονήσου πήγε στο Εθνικό Ωδείο Αθηνών την περίοδο 1933-1934. Εκεί ολοκλήρωσε τις σπουδές του τόσο στη Βυζαντινή όσο και στην Ευρωπαϊκή Μουσική παίρνοντας Πτυχίο με το βαθμό ΑΡΙΣΤΑ με τις υπογραφές μεγάλων Μουσουργών και Μουσικοδιδασκάλων όπως των Ιωάννη Σακελλαρίδη, Μανώλη Καλομοίρη και Σπύρου Καψάσκη. Και πρόσθεσε την υπέροχη ρήση του δασκάλου του Στ. Χουρμούζιου:

«Όταν κανείς γνωρίζει μόνο το ένα είδος μουσικής - τη Βυζαντινή- τότε πατά στο ένα του πόδι. Όταν γνωρίζει μόνο το άλλο είδος μουσικής -την Ευρωπαϊκή- τότε πατά στο άλλο του πόδι. Όταν όμως γνωρίζει και τα δύο είδη τότε πατά και στα δύο του πόδια».

Έτσι το πολυσχιδές, φυσικό ταλέντο με το οποίο πλουσιοπάροχα τον προίκισε η φύση, το ολοκλήρωσε και με τον ανάλογο τεχνικό οπλισμό αλλά και με σκληρή εργασία.

Από το 1924-1948 επισκέφθηκε ολόκληρη σχεδόν την Κύπρο και κατέγραψε, κάτω από αντίξοες συνθήκες, και έφερε στην επιφάνεια τα Κυπριακά Δημοτικά Τραγούδια. Όπως μας είπε για τρία χρόνια αφού ξεκαθάρισε το διασκορπισμένο, ακατέργαστο και κρυμμένο θησαυρό από τα ανάμεικτα και «ξενικά» στοιχεία και τις ξένες επιδράσεις τα εξέδωσε στο γνωστό βιβλίο του «Κυπριακή Μούσα» τόσο στην Βυζαντινή όσο και στην Ευρωπαϊκή Μουσική.

Ο Θεόδουλος Καλλίνικος είναι ο πρώτος που κυκλοφόρησε σε δίσκους των 78 στροφών της Εταιρείας Η.Μ.Υ. παραδοσιακά τραγούδια της Κύπρου. Στην Αμερική εξ'άλλου η εταιρεία R.C.A. κυκλοφόρησε χιλιάδες δίσκους «αν κρίνω από τα δικαιώματα που μου έστειλε», μας είπε με ένα χαμόγελο ικανοποίησης, φυσικά όχι τόσο για το χρήματα που πήρε, όσο για το γεγονός ότι τα τραγούδια της Κύπρου έγιναν γνωστά και στο εξωτερικό.

Το 1934 αντικατέστησε το δάσκαλό του Στυλιανό Χουρμούζιο και διορίστηκε Πρωτοψάλτης στον Καθεδρικό Ναό Αγίου Ιωάννου Λευκωσίας, θέση που κατείχε μέχρι την τελευταία του πνοή.

Το 1937 ίδρυσε στη Λευκωσία «Σχολή Βυζαντινής Μουσικής» υπό την αιγίδα της Εκκλησίας Κύπρου. Με την οικονομική στήριξη της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κύπρου από τον τότε αείμνηστο Αρχιεπίσκοπο Κύπρου Μακάριο, του οποίου η σχολή φέρει και το όνομα, το 1954, η φοίτηση γίνεται δωρεάν. Η Σχολή αυτή λειτουργεί μέχρι σήμερα από τους διαδόχους του μ. Θεόδουλου Καλλίνικου. Υπήρξε το φυτώριο όπου φοίτησαν οι πιο αξιόλογοι ιεροψάλτες της Κύπρου.

Δεν είναι υπερβολή πιστεύω να πούμε ότι ο Θεόδουλος Καλλίνικος δημιούργησε δική του «Σχολή» σε ότι αφορά τη Βυζαντινή Μουσική στην Κύπρο.

Παραδοσιακά τραγούδια της Κύπρου καθώς και Βυζαντινούς Εκκλησιαστικούς Ύμνους με τον Όμιλο φίλων Βυζαντινής Μουσικής «Χουρμούζιος ο Κύπριος» του οποίου υπήρξε ο ιδρυτής, κυκλοφόρησε και με άλλες εταιρείες δίσκων ενώ έχει παρουσιαστεί και ερμηνεύσει το διφυή αυτό φορέα και εκφραστή της πολιτιστικής

μας κληρονομιάς σε Ραδιοφωνικούς και Τηλεοπτικούς Σταθμούς της Κύπρου και του εξωτερικού: Αλεξάνδρεια, Κάιρο, Ναϊρόμπι, Κολωνία, Μόναχο, Παρίσι, Λονδίνο, Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

Επίσης έδωσε διαλέξεις με θέμα «Το τραγούδι του Γάμου» με τα ήθη και έθιμα που το συνοδεύουν.

Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του θα πρέπει ν' αναφέρουμε τις Επιστημονικές Ανακοινώσεις που έκαμε στο Α΄ και Β΄ Κυπρολογικό Συνέδριο το 1971 και 1982 αντίστοιχα με θέμα: «Οι Ορθογραφικοί κανόνες που διέπουν τη Β. Μουσική του 1814», « Η εκτέλεση των χαρακτήρων της ποσότητας και της ποιότητας της Β. Μουσικής και «Το Πατριαρχικόν Εκκλησιαστικό Ύφος της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας».

Κατά περιόδους διηύθυνε 70 μελή Εκκλησιαστικό Χορό στο Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας και αλλού σε Μουσικές Εκκλησιαστικές Εκδηλώσεις προς τιμήν Πατριαρχών, Αρχιεπισκόπων και άλλων ξένων επισήμων.

Παράλληλα ερμήνευσε τα παραδοσιακά τραγούδια της Κύπρου που ο ίδιος εξέδωσε σε πλείστες Σχολικές, Εθνικές και Σωματειακές εκδηλώσεις και εορτασμούς.

Το 1958 με δική του εισήγηση προς τον μακαριστό Κωνσταντίνο Σπυριδάκι, Γυμνασιάρχη του Παγκυπρίου Γυμνασίου δίδαξε στους μαθητές αφιλοκερδώς δύο φορές τη βδομάδα τους Κυπριακούς χορούς και τα τραγούδια της Κύπρου μας, συμβάλλοντας έτσι στη καθιέρωση της διδασκαλίας της παραδοσιακής Μουσικής της Κύπρου στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Ο Θεόδουλος Καλλίνικος συνεχίζοντας την προσφορά του δίδαξε τους Κυπριακούς χορούς για τρία χρόνια και στην Παιδαγωγική Ακαδημία Κύπρου και πάλιν άνευ αμοιβής.

Εξαίρετος Μουσικολόγος, δόκιμος μελοποιός και πολυγραφότατος συγγραφέας ο Θεόδουλος Καλλίνικος έχει εκδώσει 21 τόμους βιβλίων Βυζαντινής Μουσικής (ανάμεσά τους και το Μέγα Θεωρητικό (1981).

Επίσης έχει εκδώσει πέντε δίσκους μακράς διάρκειας για τη Μεγάλη Εβδομάδα και το Άγιο Πάσχα κατά τρόπο τελετουργικό: κρούουν πρώτα οι καμπάνες της Εκκλησίας και κάνει εισαγωγή ο ομιλητής και στη συνέχεια παίρνουν μέρος ο διάκονος, ο ιερέας και οι ιεροψάλτες.

Πήρε μέρος σε τρία Διεθνή Κυπρολογικά Συνέδρια με θέμα «Η Βυζαντινή Μουσική της Κύπρου», στο Κυπριακό Λαϊκό Συμπόσιο με θέμα «Το Κυπριακό Δημοτικό τραγούδι» και στο Ευρωπαϊκό Μουσικό Συνέδριο στους Δελφούς με θέμα «Οι κλίμακες της Βυζαντινής μουσικής στη Μεσόγειο».

Για τη μεγάλη προσφορά του η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας Κύπρου του απένειμε το μεγαλύτερο τιμητικό Οφίκιο: «Άρχων Πρωτοψάλτης της Εκκλησίας Κύπρου», το 1977.

Για την όλη προσφορά του και για τη συμβολή του στη διάσωση και διάδοση του διφυούς προγονικού μας θησαυρού (της Βυζαντινής και Δημοτικής μας μουσικής) στη διάρκεια της μακράς επίγειας ζωής του ευτύχησε να γνωρίσει πολλές τιμητικές διακρίσεις από διάφορους φορείς.

Ενδεικτικά αναφέρουμε τον Έπαινο της Ακαδημίας Αθηνών (1978), το Χρυσό Σταυρό του Οικουμενικού Πατριαρχείου (1986) και το Αριστείο Γραμμάτων και Τεχνών της Κυπριακής Δημοκρατίας (1993).

Ο Θεόδουλος Καλλίνικος υπηρέτησε με θρησκευτική ευλάβεια τόσο τη Βυζαντινή Μουσική όσο και το δημοτικό τραγούδι της Κύπρου και παρά τις τιμές και τη δόξα

που γνώρισε παρέμεινε αγνός και ταπεινός. Υπήρξε φορέας ενός ήθους και μιας ευγένειας εσωτερικής που σπάνια συναντά κανείς σε τόσο μεγάλους άνδρες που στη ζωή τους γνώρισαν την καταξίωση.

Αυτόφωτος, ταλαντούχος και επαρκής, ο Θεόδουλος Καλλίνικος διέθετε σπάνιο χιούμορ, θέληση, ευγένεια, αυτοσυγκράτηση και ήθος: ιδιότητες που κοσμούν μόνο τους Μεγάλους και τους εκλεκτούς Ανθρώπους της Τέχνης και του Πνεύματος, Τέτοιες μορφές δυστυχώς σπανίζουν στην εποχή μας.

Αναμφίβολα τις αρχές του αυτές αντλούσε μέσα από την παιδεία του αλλά και τη μεγάλη του πίστη προς τον Κύριο που Τον υπηρετούσε με αγάπη και συνέπεια μέχρι το τέλος της επίγειας ζωής του. Συμπαραστάτης στη ζωή αλλά και στις δραστηριότητές του ήταν η αφοσιωμένη σύζυγός του Μαρούλλα. Της αφιέρωσε μάλιστα και το ωραίο τραγούδι του «Λούλλα μου Μαρούλλα μου». Μαζί απέκτησαν και τη θυγατέρα τους Μαργαρίτα που για χρόνια υπηρέτησε στο Ρ.Ι.Κ., ενώ υπήρξε αγωνίστρια στον αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α., 1955-59. Ο Θεόδουλος Καλλίνικος άφησε τα εγκόσμια πλήρης ημερών στις 10/5/2004 πέντε μέρες μετά τη συμπλήρωση των 100 χρόνων από τη γέννησή του, εκπληρώνοντας την υπόσχεση που έδωσε στον εαυτό του: «Αινέσω Κύριον εν τη ζωή μου. Ψαλώ τω Θεώ μου έως υπάρχω».

Όπως η γράφουσα ανέφερε σε ομιλία της στο πρώτο φιλολογικό μνημόσυνο που διοργάνωσε ο Δήμος Λευκονοίκου και η οικογένειά του για τον ένα χρόνο από την εκδημία του στις 9 Μαΐου, 2005 στο Προσφυγικό Σωματείο «Το Λευκόνοικο» και όπου παρέστησαν μεταξύ άλλων ο Επίσκοπος Κύκκου κ. Νικηφόρος, πατέρες της Εκκλησίας, Εκπρόσωπος του Υπουργού Παιδείας και Πολιτισμού, άλλοι επίσημοι και πλήθος κόσμου:

«Όσοι ευτυχήσαμε να τον γνωρίσουμε από κοντά νοιώθουμε εσωτερικά πλουσιότεροι.

Το παράδειγμα του Θεόδουλου Καλλίνικου είναι ένας φάρος φωτεινός που θα εξακολουθεί να φωτίζει όλους και σήμερα και αύριο και στο μέλλον. Η Κύπρος μας είναι ιδιαίτερα περήφανη που τον γέννησε.

Έφυγε αλλά το έργο του συνεχίζει να κοσμεί το Οικοδόμημα της Εθνικής μας Μουσικής τοποθετώντας το όνομά του στο Πάνθεον των Αθανάτων.

Η θεία φωνή του είμαι σίγουρη ότι τώρα συμπάλλει μετά των Αγγέλων».

Γράφει η Λυγία Κωνσταντινίδου,

Διπλωματούχος Βυζαντινής Μουσικής, Ιεροψάλτης, Μουσικολόγος-Ερευνήτρια

Πηγή: churchofcyprus.org.cy